

KONFERENCIJA

Treći put

Novi temelji
odgoja i
obrazovanja

ZAKLJUČCI
IZLAGANJA

organizator

Centar za roditelje Klubko

www.klubko.hr

info@klubko.hr

UVODNA RIJEČ

Konferencija Centra za roditelje Klubko "Treći put – novi temelji odgoja i obrazovanja" propitkivala je standarde, vrijednosti i (ne)uspjehe tradicionalnog i modernog odgoja nastojeći pronaći put između ta dva pola, put kojim mogu zajedno kročiti zadovoljna djeca i odrasli. Kako da nam svima bude bolje? U obiteljima, vrtićima, školama, na poslu? Što radimo dobro, što možemo bolje i najvažnije od svega - kako?

Zajedno sa stručnjacima koji provode promjene u svojim sredinama i područjima rada istraživali smo nove smjernice odgoja i obrazovanja, postavljajući odnose u centar zbivanja i proučavanja, mijenjajući fokus s djeteta prema odnosima u obitelji i kolektivima, odnosno vraćajući sve sudionike, njihove perspektive i potrebe u fokus razgovora o odgoju i obrazovanju.

Utjecaj atmosfere i nematerijalnih uvjeta rada su važan faktor zadovoljstva djelatnika i posljedično kvalitete rada s djecom i roditeljima. Na konferenciji Treći put razgovaralo se o sustavnoj podršci kroz programe supervizije, napretku kroz osobni rast i razvoj te stručno usavršavanje kao čimbenik stvaranja boljih odnosa između stručnjaka, roditelja i djece. Posebno zastupljena bila je tema odnosa, i to ne samo odnosa s djecom, već i partnerskih odnosa i odnosa na radnom mjestu. Razgovarali smo o tome kako kreirati bolje prilike za sebe i druge, koje su nam mogućnosti a koja ograničenja, o čemu zavise, jesmo li žrtve okolnosti ili njeni kreatori, kako poboljšati prilike, što činiti u nepovoljnim uvjetima, kako suvremeni način života utječe na naše odnose i dječji razvoj, kolika je važnost odgojno-obrazovnog okruženja u odnosu na obiteljsko, kako dinamika obiteljskog okruženja utječe na dinamiku u odgojno-obrazovnom okruženju, i obratno, koja su naša očekivanja, a koje su odgovornosti, kako brinuti o sebi i svojim privatnim odnosima kao roditelj i kao stručnjak, kako razgraničiti osobnu i društvenu odgovornost, kako davati najbolje, a ne previše?

Da bi u obiteljima bilo bolje, potrebna je sustavna podrška roditeljima, razumijevanje stručnjaka za potrebe djece i roditelja te dinamiku u suvremenom obiteljskom životu.

Da bi vrtići bili sretna mjesta potrebno je ulagati ne samo u materijalne uvjete, već i u neke nove vještine i korisna znanja. Ulaganje u znanje o dječjem razvoju pomaže izgradnji realnih očekivanja od djece, podršci dječjem razvoju i izgradnji boljih odnosa s djecom i roditeljima.

Da bi u školama svima bio bolje, trebamo unaprijediti međuljudske odnose na svim razinama, preuzeti više osobne inicijative i kreativnosti u novim pristupima nastavi i učiniti iskorak prema učenicima i njihovim potrebama, ne zanemarujući pritom svoje.

Odgoj i obrazovanje nisu važni samo zbog prijenosa znanja i običaja, već zbog prilike da se povezujemo, brinemo jedni o drugima i doživimo ljudskost. To je najvrijedniji resurs koji imamo svakoga dana. Stoga su odnosne kompetencije prioritet u stručnom usavršavanju, a osobne promjene najvažniji korak na putu promjene paradigme.

Promjena paradigme – o starim vrijednostima u svjetlu novih spoznaja

Temeljni principi Marie Montessori danas se iznova potvrđuju u znanosti: povezanost motoričkog i kognitivnog razvoja, važnost razvoja izvršnih funkcija (njezin pojam normalizacije djelomično obuhvaća ono što danas zovemo izvršne funkcije), važnost praćenja individualnih talenata i individualnog tempa razvoja svakog djeteta, važnost aktivnog utjecaja na okolinu u usvajanju znanja i razvoju kognitivnih i socijalnih vještina.

I Maria Montessori i Jesper Juul veliku važnost daju odnosu, odnosno privrženosti između odraslog i djeteta kao preduvjetu uspješnog razvoja i učenja. Iako njihove pedagogije mogu poslužiti kao primjeri novijih spoznaja i tzv. „srednjeg puta“ između autoritarnog i permisivnog, postavlja se pitanje zašto primjena znanja zaostaje u praksi. Kada i dođe do implementacije novih trendova, oni se često krivo tumače ili se pukim ubacivanjem u postojeći sustav gubi njihov smisao. Posebno u situacijama stresa ili teškoća s kojima se susrećemo u odnosu s djecom, znanje gubi na važnosti i nesvjesno pribjegavamo starim obrascima tradicionalnog odgoja.

Tradicionalne paradigme, kulturno uvjetovana i generacijski prenošena uvjerenja bihevizma i „tejlorizma“ zaslužne su za fragmentiranost prenošenja znanja, naglasak na vanjsko vrednovanje, disciplinu i oblikovanje djeteta. Uvjerenja o društvu koja nas mogu kočiti u praksi su uvjerenje da je svijet opasno mjesto (te ne smijemo razmaziti djecu), uvjerenje da su ograničeni resursi (time ne mogu svi biti izvrsni, moramo se natjecati) i uvjetovanost (sve dobro se mora zaraditi, naglasak razvoju vještina).

Uvjerenja o odnosu djeteta i odraslog koja leže u srži „srednjeg puta“, a gledana kroz prizmu ideja Montessori i Juula, možemo sažeti na sljedeći način:

- Aktivno dijete (dijete je motivirano, sposobno samo odabrati svoje interese i sukladno njima razvijati vještine i inteligenciju)
- Kompetentno dijete (dijete je sposobno izraziti svoje potrebe i želje, željno surađivati s odraslima, svako dijete sposobno je razviti svoj potencijal)
- Uloga odraslih je u praćenju djeteta i poticanju njegove jedinstvenosti, osiguravanju toplog i empatičnog odnosa, rada na sebi kao osobnog autoriteta, osobni rast i razvoj
- Odrasli je odgovoran za odnos i vodstvo

Odnos obilježava ravnopravno dostojanstvo, u kojem želje, potrebe, interesi oba sudionika imaju jednaku vrijednost.

Značaj prirodnih posljedica u odgoju naspram izazvanih (nagrada, kazna) s iskustvima iz prakse

Polazeći od spoznaje o važnosti prirodnih posljedica u procesu učenja i štetnosti prekomjerenog korištenja izazvanih posljedica u odgoju, cilj predavanja je bio dati pregled konkretnih primjera iz prakse i načina kako uspješno u praksi zamijeniti korištenje nagrade i kazne.

Osim prirodnih i izazvanih, postoje i logičke posljedice u koje odrasli interveniraju, no sa specifičnim pravilima i obrascima ponašanja od strane odraslih.

Prirodne posljedice su najpoželjnije te svakako djetetu najpotrebnije i najvažnije za njegovo iskustveno-istraživačko učenje i razumno poimanje svijeta. No nije uvijek moguće koristiti prirodne posljedice s obzirom da bi one ponekad mogle ugroziti djetetovo zdravlje ili sigurnost, a na nama odraslima je ipak prioritetna odgovornost da se to ne dogodi. U slučajevima kada se ne mogu koristiti te kada se djecu ne može prepustiti utjecaju prirodnih posljedica, poželjno je korištenje logičkih posljedica.

Logičke posljedice su poželjne posljedice u koje je uključena intervencija odraslih, no postoje smjernice kako bi se odrasli pritome trebali ophoditi prema djeci. Logičke posljedice često se poistovjećuju s izazvanim posljedicama, no po svom djelovanju i načinu na koji utječu na djecu značajno se razlikuju, a glavna razlika je u pristupu odraslih i načinu obraćanja te konačno u dugoročnom utjecaju koji imaju na ponašanje djece.

Istaknula bih važnost ove teme kako u obiteljskom okruženju, tako i u okruženju ustanova u kojima djeca borave. Naime, svojim reakcijama na dječje ponašanje moguće je ponekad pogoršati situaciju te potaknuti još izrazitije manifestacije nepoželjnih ponašanja. S druge strane, ustrajnom primjenom metoda pozitivne discipline značajno mijenjamo svoje odgovore i na taj način djelujemo na uzroke ponašanja kod djece, a ne samu manifestaciju određenog ponašanja, što je u konačnici i cilj procesa odgoja odnosno odgoja i obrazovanja.

Daria Antonović, univ. bacc. paed.

Uloga supervizije u odgojno obrazovnom radu

Svjedoci smo svakodnevnih promjena kojima se moramo dovijati na razne načine. Često to ovisi o tome koliko smo kreativni, a kreativnost tijekom našeg obrazovanja i nisu baš poticali. Danas je ljestvica uspjeha prilično podignuta. Očekivanja su viša, tempo je brži, izazovi veći. Ljudi rade veće korake, nastaju nova zanimanja, tržište rada se mijenja, traže se neke nove kompetencije kako bismo bili konkurentni, a naš sustav odgoja i obrazovanja nikako da uhvati ritam s promjenama i novim generacijama.

Odgajateljima, nastavnicima, psiholozima, pedagogima, rehabilitatorima, logopedima, socijalnim pedagogima, terapeutima te ostalim stručnjacima koji u svrhu odgoja i obrazovanja ili pružanja psiho-socio-pedagoške pomoći rade s ljudima to često stvara osjećaj da nisu dovoljno kompetentni, da su generacije postale zahtjevnije, roditelji također te imaju osjećaj da stalno " hvataju zrak". Jedan od oblika podrške stručnjacima nudi se, iako po mom mišljenju u nedovoljnoj mjeri, kroz superviziju.

Česte su predrasude da je supervizija jedna vrsta nadzora „nadređenog“ nad zaposlenicima pa to bude odbijajuće i demotivirajuće. Supervizija o kojoj ovdje govorimo je sigurno mjesto na kojem stručnjaci mogu dobiti podršku, rasterećenje, različite uvide i samouvide u konkretne situacije i izazove, razmjenu iskustava, znanja, razvijanje novih i unapređenje već stečenih vještina i kompetencija te mjesto na kojem učimo brinuti o sebi i svom mentalnom zdravlju.

Cilj razvojno-integrativnog oblika supervizije je «razvoj profesionalne kompetentnost u podržavajućem okruženju koje omogućuje praktičarima da integriraju svoje profesionalno iskustvo s teorijama i zahtjevima svoje profesionalne uloge, s jedne strane, i sa svojim osobinama, vrednotama, osjećajima, predispozicijama i kompetentnostima s druge strane.» (Ajduković, M. i Cajvert, Lj. (2004.) Supervizija u psihosocijalnom radu, Društvo za psihološku pomoć, Zagreb).

Supervizija je dakle mjesto za sve koji žele dobiti podršku u svakodnevnim stručnim izazovima, kritički sagledati svoje postupke iz različitih kutova i tako dobiti neke nove perspektive, unaprediti vlastite kompetentnosti i brinuti o mentalnom zdravlju usprkos stresorima i teškoćama u radnom okruženju.

Tamara Bobić, prof.reh.

Tu sam za tebe – kako kreiramo partnerski odnos i kako on utječe na mentalno zdravlje djece i roditelja

Od samog rođenja i djetinjstva pa do odrasle dobi, povezanost s drugima, odnosno bliski odnosi važni su za naše mentalno zdravlje. Privrženost ne opisuje samo odnose roditelja i djece u ranoj dobi, već je značajna i za odnose odraslih u partnerskom odnosu. Roditelji imaju snagu podržati mentalni razvoj djece kroz razvijanje čvrstih i stabilnih odnosa s djecom ali i kroz ulaganje u odnos s partnerom.

U odnosima s drugima razvijamo sliku sebe i svijeta u kojem živimo. Kako ćemo gledati na sebe i na druge ovisi o našim prvim iskustvima povezanosti unutar odnosa s roditeljima. Privrženost kao unutarnji radni model nosimo iz djetinjstva u odraslu dob, te nam ona daje jasan okvir prema kojemu razvijamo dalje druge bliske odnose poput onih partnerskih. Niz istraživanja pokazuje kako su za tjelesno i mentalno zdravlje svih članova obitelji, i roditelja i djece, važni upravo partnerski odnosi.

Glavni problemi s kojima se parovi susreću vezani su za temeljni gubitak sigurne emocionalne povezanosti, te ponavljajući uzorak negativnih interakcija koje dalje intenziviraju i jačaju osjećaj gubitka sigurnosti i bliskosti. U želji za rješavanjem konflikta, ponašanja često budu zasjenjena kritikama, ljutnjom ili izoliranjem, hladnoćom, što dodatno narušava već narušeno povjerenje i dodatno aktivira partnerovu ranjivost.

Iako se često partneri usmjeravaju na traženje krivca u trenutku kada osjećaju poteškoće u svom odnosu, on ne postoji već je poteškoća produkt negativnog ciklusa kojeg zajedno stvaraju. Kako bi moglo doći do promjene, važno je da oboje razvijaju razumijevanje vlastitih unutarnjih procesa, te na koji način svaki sa svojim unutarnjim radnim modelom doprinose poteškoćama u međusobnom odnosu. Uz ovakvo novo razumijevanje koje postaje podloga za stvaranje novih iskustava moguća je promjena ka razvijanju veće bliskosti, međusobne podrške, povezanosti.

Razumijevanje važnosti privrženost u partnerskom odnosu je temelj za ispunjeniji i zdraviji život partnera, ali i djece koja, direktno iz odnosa s roditeljem i indirektno iz modela koji roditelji kroz svoj odnos daju, stvaraju svoje implicitne temeljne pretpostavke o odnosima koje dalje nose u život i generacijski prenose dalje.

Rebeka Bulat, dipl. psiholog-profesor

Obitelj – ključ rehabilitacijsko-terapijskog postupka

Promjene u načinu života unose velike promjene i u obitelji. Obitelji djece s teškoćama možemo promatrati kao zasebne institucije obitelji jer su dinamika obitelji i uloge članova obitelji pod velik utjecajem teškoće djeteta. Kada se pojavi određena teškoća, cijela se obitelj stavlja u specifičan položaj, a odgoj djeteta poprima novu dimenziju izazova za roditelje i roditeljstvo.

Može li obitelj biti središte rehabilitacijsko terapijskog postupka? Kako i u kojoj mjeri uključiti roditelje u proces, a ne opteretiti ih ulogom terapeuta? Cilj razvijanja partnerskog odnosa s roditeljima je unaprjeđenje djetetovih kompetencija, povećanje funkcionalnosti djeteta, ali i sustav podrške za roditelje.

Holistički, multidisciplinarni sustav odgoja, obrazovanja i rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju stavlja obitelj u središte rehabilitacijskog postupka. Roditelji čiji je osjećaj kompetentnosti veći, lakše i uspješnije sudjeluju u odgoju, obrazovanju i rehabilitacije djece s teškoćama u razvoju. Osjećaj roditeljske kompetentnosti i zadovoljstva roditelja unutar roditeljske uloge jača socijalna podrška usmjerena na roditelje i druge članove obitelji.

Ovaj pristup traži od terapeuta iskazivanje brige za obitelj i roditelje te pružanje podrške članovima obitelji. Snažni i podržani roditelji imaju mogućnost preuzimanja aktivne uloge u rehabilitacijskom postupku. Vraćanje aktivne uloge roditeljima i podrška osigurat će veće roditeljsko zadovoljstvo odgojno obrazovnim i rehabilitacijskim postupcima, te poboljšati efektivnost rehabilitacijsko terapijskih postupaka. Suradnja roditelja i terapeuta temelj je uspješnog rehabilitacijskog postupka.

Suradnički odnos terapeuta i roditelja unosi blagostanje u obitelj te jača koheziju unutar obitelji. Roditelji pokazuju spremnost na suradnju kada ih se aktivno uključuje, jasno izvještava o ciljevima i napretku djeteta.

Ključ uspješne suradnje je spremnost terapeuta i stručnjaka na promjenu pristupa, aktivna komunikacija te partnerski odnos roditelja i terapeuta. Tehnike koje će pomoći u izgradnji takvog odnosa su aktivno slušanje, empatičko reflektiranje te jasni i konkretni savjeti povezani s djetetom i brigom oko djeteta.

Osobno zadovoljstvo i odnosi – o potrebama djece i odraslih

Svaki roditelj je odgovoran za način na koji se ponaša prema djetetu, okolnosti koje stvara za njegov rast i samostalnost te odnos koji s njime izgrađuje.

Danas je zadovoljstvo sve teže postići jer su očekivanja društva sve veća, mnogo se uči i informacije su nam sve dostupnije, a opterećenost i stres postali su svakodnevica iz koje se sve teže izvlačimo. U svemu tome i od djece očekujemo više, a ona su više nego ikada opterećena obavezama, pripadanjem vršnjacima i udovoljavanjem okolini. Što nam, na kraju, onda ostaje? Odnos, koji svaki dan imamo priliku graditi. Nakon svega ostaju razumijevanje, toplina, sigurnost, utjeha, osmijeh i zagrljaj. No, da bismo to sve mogli ponuditi, potrebno je biti zadovoljan samim sobom.

A osobno zadovoljstvo postiže se na način da svoje uloge i potrebe ostvarimo na način da smo s time dobro. Tako, da bismo govorili o osobnom zadovoljstvu, potrebno je procijeniti kakve odnose imamo, jesmo li u njima zadovoljni i koje sve uloge imamo realizirane. Što smo zadovoljniji svojim postupcima, zadovoljniji smo svojim odnosima i načinima na koje se realiziramo. Što bolje znamo procijeniti vlastita očekivanja i uvjerenja, lakše ćemo razumjeti i sebe i svoje dijete pa na kraju biti i povoljna okolnost za njega.

Dijete je osoba uz koju i mi rastemo, kao i ona uz nas. Može nam poslužiti kao izvrstan primjer za samoprocjenu i rast: tko sam ja, što želim, zašto se tako ponašam, što očekujem i kako to postizem neovisno o tome što će moje dijete na kraju zaključiti. Na kraju, djeca nisu pod našom kontrolom, ali ono što je pod našom kontrolom su prilike i putokazi koje im pružamo.

Sara Novak, mag.paed.

Razvoj i podržavanje samoregulacijskih vještina kod djece rane i predškolske dobi

Samoregulacija je vještina koja se uvježbava. U različitim razvojnim periodima dijete ima različite kapacitete za regulaciju. Sukladno tome mi možemo utjecati i pomoći djetetu da bude uspješno u samoregulacijskim vještinama. Ponekad je potrebno osigurati i neke preduvjete da bi se dijete uspješno izreguliralo i reagiralo u određenim socio-emocionalnim situacijama. Teškoće samoregulacije i izazove osim djece s teškoćama mogu imati i djeca urednog razvoja.

Neuroznanost danas daje jasne dokaze kako je samoregulacija dio prirodnog razvojnog procesa, a odvija se usporedno s maturacijom mozga. Ako sagledamo samoregulaciju iz te, neuroznanstvene perspektive, lakše ćemo razvijati strategije za nošenje s ovim izazovima, ali ćemo taj nerijetko složen i zahtjevan razvojni proces i lakše prihvaćati.

Učinkovitijem nošenju s izazovima samoregulacije doprinosi i unaprijeđenje svijesti roditelja i odgojno-obrazovnih djelatnika kao i promjena odgojno-obrazovnih paradigmi.

Kako se nositi sa samoregulacijom ovisi o nizu čimbenika kao što su dob, situacije u kojoj se izazovi javljaju, individualne karakteristike djeteta, obitelji i ostale okoline, eventualno postojanje razvojnih atipičnosti i slično. Nema univerzalnog rješenja za nošenje s ovim izazovima, a konačan odgovor sastoji se od dosljednog postavljanja granica, izbora pravilnih strategija prevencije, reakcija i poučavanja.

Gledanje na samoregulaciju kao prirodan dio razvoja omogućit će nam odmak od tradicionalnih postupaka i napuštanje mitova o zločestoj djeci.

Od poslušnosti do odgovornosti – kako ideje Jespera Juula primijeniti u radu s djecom?

Kroz edukaciju "Od poslušnosti do odgovornosti" Familylaba Hrvatska kojoj smo prisustvovala, naučile smo da odrasli ljudi koji rade u pedagoškom svijetu moraju gledati sebe i voditi računa o sebi: neprestano opažati kako smo, što nam je teško, a što lako i na koji način se s time nosimo prije nego ulazimo u interakciju s djecom.

Moramo biti svjesni i fleksibilni da svoja pedagoška znanja i vještine prilagodimo grupi koju vodimo ili pojedincu s kojim radimo. Naučile smo zašto je važno preuzeti odgovornost i učiti iz situacije, i one uspješne i one neuspješne.

Učenje o sebi znači da otvoreno možemo govoriti o svojim problemima tijekom supervizijskog ili intervizijskog procesa koji doživljavamo kao mjesto našeg rasta i razvoja.

Nakon edukacije više ne čekamo da nam poslodavci organiziraju takve "pomagačke" procese, već se oslanjamo na vlastite resurse.

Umjesto zaključka, rekle bismo da je teško zaključiti ovu priču jer naše učenje još uvijek traje. I ne želimo da prestane.

Martina Vičić Crnković, prof.

Martina Mladić, prof. psihologije

Odnosi, prioritet u odgojnom i odgojno-obrazovnom procesu

Sugovornice okruglog stola: profesorica Danijela Miklec, odgojiteljica Daria Antonović, edukacijska rehabilitatorica i supervizorica Tamara Bobić, edukacijska rehabilitatorica Martina Boričić Martić i socijalna pedagoginja i supervizorica Ivana Šešo.

Jesu li nam kapaciteti za nošenje s krizom isti kao i prije dvije godine te jesu li se promijenili kod stručnjaka, djece, ali i roditelja?

Odgojiteljica Daria Antonović prisjetila se iskustava tijekom serija potresa na području Zagreba i Petrinje te kako su i djeca i odgojitelji doživjeli olakšanje kada su počeli razgovarati o toj temi. Nadodala je kako se sada osjeća kompetentnijom, snažnijom i kako može pristupiti kvalitetnije jer su je pandemija bolesti COVID-19 i serije potresa ojačali, ali i iscrpili. Profesorica Danijela Miklec je istaknula kako učenici koji trenutno pohađaju treći razred osnovne škole ni ne znaju što je školski odmor, ali uz pandemiju i potrese se dogodio i rat što je izvuklo neke stare obrasce ponašanja stručnjaka i roditelja. Primjećuje kako je trenutni rat tema o kojoj djeca žele pričati, ali ih je strah zbog zabrinutosti roditelja. Socijalna pedagoginja i terapeutkinja Ivana Šešo je naglasila kako i s mlađom i sa starijom djecom treba pričati o ovoj temi, ali pritom je važno ne pričati o događajima već o njihovoj zabrinutosti te pokušati pružiti im osjećaj sigurnosti.

Druga tema postavljena sugovornicama je bila važnost podrške stručnjacima unutar sustava. Danijela Miklec je istaknula kako je u njihovom sustavu sve prepušteno pojedincu stoga razmjenjuje informacije i materijale s kolegama. Međutim, to sve dovodi do sagorijevanja jer nažalost učitelji i profesori nemaju puno stručnih suradnika poput psihologa koji im mogu pomoći. Isto tako, ne postoji podrška kada je riječ o inkluziji djeteta s razvojnim poteškoćama npr. autizmom jer većinom je edukacija prepuštena samim nastavnicima. Edukacijska rehabilitatorica Martina Boričić Martić se složila s Danijelom i nadodala kako bi uvođenje obvezne supervizije u predškolski i školski sustav bilo potencijalno rješenje problema sagorijevanja: „...jer osobni razvoj ne smije biti prepušten sam sebi ako želimo dobrog stručnjaka.“ Ivana Šešo se osvrnula i na uvjete rada naglasivši važnost materijalnih uvjeta kao preduvjeta stvaranju boljih nematerijalnih uvjeta, a osobito je istaknula odgovornost sustava za prilike koje su izvan moći pojedinca.

Postavljeno je pitanje kakvim promjenama svjedoče u radu s djecom i roditeljima. Martina Boričić Martić je odgovorila kako je danas svjesnost o potrebama djece i emocionalnim potrebama puno veća te se polako napušta razmišljanje „ma i ja sam tako odgajana i što mi fali“. Međutim, druga strana toga je da je s djecom jako izazovno raditi jer više nemaju granica što dovodi do frustracije. Daria Antonović je nadodala kako roditelji danas imaju potrebu dati djeci sve što mogu, ali tijekom vrtičkog razdoblja se još može postaviti struktura u radu s djecom iako je možda doma nemaju. Bitno je i roditelje saslušati te se pokušati njima prilagoditi. Ivana Šešo je primijetila kako se stručnjaci i roditelji danas nalaze na dvjema suprotnim stranama jer ili roditelji imaju iskrivljenu sliku svog djeteta ili učitelji i profesori što dovodi do nesuglasica i frustracija. Danijela Miklec se složila s Ivanom te rekla kako danas roditelji puno više očekuju od djece nego prije, ali i da su djeca u strahu da ih roditelji neće više voljeti ako dobije dvojku ili trojku.

Za kraj, sve sugovornice okruglog stola, ali i gosti su se složili oko toga kako bi odgajateljima, učiteljima i profesorima bilo korisno imati mogućnost supervizije kao što to imaju i psihoterapeuti.

Što ćemo sa socijalnim vještinama?

Pojam socijalnih vještina se sve više spominje te ih i struka i društvo prepoznaju kao jedne od najvažnijih kompetencija koje posjedujemo. Kontradiktorno, socijalne se kompetencije u moderno doba sve više zanemaruju.

Odvojenost zbog pandemije koja nas je zadesila te fokus na online sadržajima doprinose slabijem razvoju upravo ovih vještina koje su ključne ne samo za međuljudske odnose, nego i za osobnu produktivnost svakog pojedinca. Hoćemo li moći nadoknaditi propušteno i koju ulogu u tome ima odgojno-obrazovni sustav samo su neka od pitanja s kojima se moramo suočiti u najboljem interesu djece.

Ako uzmemo u obzir da socijalne kompetencije obuhvaćaju s jedne strane odnos prema samome sebi (samopouzdanje, samosvijest, samopoštovanje, slika o sebi, prepoznavanje i nošenje s emocijama), a s druge strane odnos prema drugima (komunikacijske vještine, umijeće rješavanja sukoba, vještine donošenja osobnih i zajedničkih odluka, prihvaćanje različitosti, razumijevanje drugih i drugačijih od nas, ponašanje i sigurnost na internetu i u online okruženju i sl.), jasno nam je da se socijalne vještine uče i razvijaju kroz socijalnu interakciju bez koje dijete zaostaje u razvoju (Uzelac, 2008.).

Osim obitelji, koje sve više traže pomoć stručnjaka, odgojno-obrazovni sustav će imati zadaću ozbiljno se uhvatiti poučavanja socijalnim vještinama. Strukturirano i kvalitetno osmišljeno uvođenje aktivnosti razvijanja socijalnih kompetencija u svakodnevnom radu naših škola, školskih i predškolskih ustanova vidim kao dobro rješenje nadoknade propuštenog i ulaganja u budućnost.

Ivana Harapin Gajić, prof.pedagogije

Paradoks razvoja: sve više znanja, sve manje prilika

Neke objektivne okolnosti koje sprečavaju razvoj punog potencijala djeteta odnosno umanjuju prilike za razvoj su: nedostatak slobodne igre i pokreta, društveni pritisak i veći stres u smislu fokusa na vanjska mjerila znanja, prenatrpan raspored, stres roditelja, nedostatak prilika za razvoj kreativnosti, pretjerana izloženost ekranima, komercijalizacija djetinjstva, te veliki utjecaj medija bez mogućnosti filtriranja informacija.

Sociološka istraživanja već dugi niz godina ukazuju na to da postoji sve manje povjerenja u institucije društva, što se prenosi i na nepovjerenje u stručnjake koji rade s djecom i odgojni i obrazovni sustav. Uslijed sve veće orijentacije na privatnost, dolazi do sve većeg vrednovanja nuklearne obitelji, koja se zatvara utjecajima izvana. Istovremeno, sve su veća očekivanja društva u odnosu na to što roditeljstvo treba obuhvaćati i kako ono treba izgledati. Nepovjerenje u institucije, orijentacija na privatnost i previsoka očekivanja dovode do toga da se roditelji ne obraćaju stručnjacima koji neposredno rade s njihovom djecom, dok se istovremeno osjećaju nepodržano, neshvaćeno i preopterećeno zahtjevima koji im se postavljaju.

Prepreke primjeni znanja velikim dijelom leže i u načinu na koji filtriramo informacije koje dobivamo, odnosno uvjerenjima i stavovima koji utječu na naše razumijevanje znanja. Ljudi su skloni opravdati vlastite izbore, te sve informacije koje dobivaju tumačiti u skladu s postojećim stavovima. Nisu skloni promijeniti svoje stajalište ako se osjećaju napadnuti, a što više osjećaju pritisak da ih netko želi mijenjati, to su snažnija njihova početna uvjerenja.

Kako bi smanjili prijetnje današnjem djetinjstvu i smanjili jaz između stručnjaka i roditelja, u središte treba vratiti odnos. Jedino radom na izgradnji povjerenja, traženjem zajedničkog jezika i zajedničkog interesa, isticanjem pozitivnog i poticanjem osjećaja vrijednosti i mogućnosti kontrole kod druge strane moguće je doprijeti do roditelja te zajedno raspraviti prilike za razvoj njegovog djeteta.

Na razini pojedinca, važno je raditi na vještinama i osobinama koje nam pomažu na razuman način interpretirati postojeće znanje i informacije u praksi, a to su intuicija i razvoj samopouzdanja (kao stručnjaka ili roditelja). Važan je rad na sebi u smislu razumijevanja vlastitog unutarnjeg svijeta i obrazaca misli, osjećaja i ponašanja koja nas priječe da znanje primijenimo u praksi.

Rad na sebi u smislu jačanja vlastitih resursa (primjerice supervizija, učenje prepoznavanja vlastitih granica i potreba) također doprinosi povećanju kapaciteta stručnjaka i roditelja. To je ujedno i najbolji put za održavanje pozitivnih obrazaca i vjere u snagu malih promjena, jer malim promjenama na razini pojedinca moguće je mijenjati sustav iznutra.

Stručna edukacija kao višestruka dobrobit za odnose djece, roditelja i stručnjaka

Potreba za obrazovanjem roditelja primarno proizlazi iz društvenih i ekonomskih promjena koje mijenjaju obitelj i okruženje te zakonskog okvira koji naglašava važnost, prava i odgovornosti roditelja (Stričević, 2011).

Svako dijete ima pravo na adekvatan dom i obitelj kao i pravo na zdravlje, adekvatan razvoj (Konvencija o pravima djeteta, 2001) te je društvo obavezno osigurati djetetu ta prava.

Odgojno-obrazovna djelatnost po prirodi je takva te osobe koje rade s djecom i odraslima trebaju osvijestiti važnost stručnog usavršavanja, odnosno cjeloživotnog učenja. Osim toga, važna je i fleksibilnost percepcije i pristupa prema svojoj ulozi u odgojno-obrazovnom procesu, koja je neprestano podložna promjena u skladu s dosezima suvremene odgojno-obrazovne teorije i prakse.

Koji su programi edukacije dostupni stručnjacima u društvu?

Organizirani od strane fakulteta (redovni, izvanredni, vanjski), centara, udruga, škola, ustanova, učilišta, instituta, javnih i privatnih organizacija.

Koji su programi edukacije dostupni roditeljima u društvu?

Strani programi: „Head Start Children“, „Triple P-Positive Parenting Program“, „Healthy Families America“, „The Parents under Pressure Programme“, „Parenting In The Real World: Kids Don't Come With Instructions“, „Parent Effectiveness Training“, „STEP program“, „Becoming a Family“ ...

Domaći programi: „Rastimo zajedno“, „Prve tri su najvažnije“, „Prve tri su još važnije“, RODA (Roditelji u akciji), „Škola roditeljstva“, „Model dijagnostičko-savjetodavnog praćenja ranoga dječjeg razvoja i podrške obitelji“, „Inicijativa za bolje roditeljstvo“, „Snaga obitelji – Savjetovanje i podrška djeci i roditeljima“.

Tea Resanović, mag.paed.

Cjelodnevna nastava – primjer prakse u OŠ Vladimir Bosnar Stubičke Toplice

Društvena uloga osnovne škole proizlazi iz ustavnih prava, prava djece, ustroja odgojno-obrazovne djelatnosti i suvremenih društvenih promjena.

Centralizirani i predmetno orijentirani način rada ne zadovoljava potrebe suvremenog obrazovanja i zamjenjuje se razvojnim pristupom usmjerenim na osobni razvoj učenika i njegovo osposobljavanje za kvalitetno, aktivno i odgovorno sudjelovanje u društvu. Ovakvi ciljevi zahtijevaju individualizaciju pristupa učeniku u izbornim programima i sadržajima, a time i promjene u metodama rada i promjenu organizacijsko-tehničkih uvjeta izvođenja nastave i ostalih oblika odgojno-obrazovnog rada.

Reorganizacijom predmetno-satnog načina rada u integriranu nastavnu djelatnost osmišljenu kao timski rad, istraživačku nastavu i mentorsko vođenje učenika, škola postaje mjesto u kojemu učenik provodi svoj "radni" dan u većem obimu nego kad mu je obveza bila samo prisustvovanje nastavi. Opremljena škola s dovoljnim brojem educiranih i motiviranih učitelja, mjesto je gdje učenik uči, istražuje, komunicira i stvara. Ideal takve škole je cjelodnevna škola. Ovaj oblik organizacije rada zadovoljava suvremene kurikulumske zahtjeve, ima i značajnu socijalnu ulogu.

Obitelj je najčešće zajednica u kojoj oba roditelja najveći dio dana rade što im onemogućava cjelodnevnu skrb nad djecom. Škola, kao organizirana društvena ustanova, preuzima ulogu odgajanja i socijalne zaštite djece, organizacije slobodnog vremena i praćenja djece u vremenu dok roditelj obavlja profesionalne obveze. U obiteljima samohranih roditelja, nepotpunih obitelji, obitelji s drugim različitim socio-ekonomskim problemima, ovakvi oblici organizacije rada u školi omogućuju učenicima ravnopravniji položaj u odnosu na ostale vršnjake. Takav oblik organizacije rada u školi od velike je ekonomske važnosti za širu zajednicu jer se smanjuje financijski trošak potreban za preodgoj, podiže se produktivnost zaposlenih roditelja i zdravlje djece.

Kroz rad i organizaciju slobodnog vremena u cjelodnevnom odgojno-obrazovnom odjelu jednog razrednog odjela omogućujemo djetetu život ispunjen različitim sadržajima koji će povoljno utjecati na razvoj njegove/njezine cjelokupne osobnosti te individualnih i jedinstvenih potencijala, utječemo na razvoj djeteta kao socijalnog bića i unapređenje njegovih / njezinih socijalnih vještina te pripremamo dijete za daljnje obrazovanje i cjeloživotno učenje (učiti kako učiti). Koliko smo u tome uspješni pokazuju nam evaluacije i samovrednovanje rada škole, a najbolji pokazatelj zasigurno će biti prelazak učenika u predmetnu nastavu.

Mindfulness u radu s djecom

Uvjet za zdravije odrastanje i školovanje je da imamo kreativne edukatore koji vole svoj posao i poštuju djecu te su spremni samostalno uvoditi promjene. Ono za što bi se svi mi, i roditelji i edukatori u suradnji, trebali zalagati je to da djeca imaju jasno postavljene granice prihvatljivog ponašanja, da znaju i imaju pravo izraziti svoje osjećaje, da budu podržana primjerenim gradivom, da se poštuje njihov emocionalni razvoj koji pod utjecajem medija, uvjeta odrastanja pa i hormonskih bura ima uspone i padove.

Mindfulness vježbe pružaju mogućnost svakom djetetu da:

- nauči prepoznavati svoje emocije i načine kako utjecati na njih
- nauči izražavati svoje nezadovoljstvo na prihvatljiv način
- nauči samo sebe motivirati, bodriti, poštovati, odgovorno se ponašati
- nauči kako ispravno učiti i u kraćem vremenu postići željene rezultate
- nauči odagnati stres i smiriti tremu od javnog izlaganja
- dobije podršku ako svojim intelektualnim ili emocionalnim odstupanjima ne uspijeva samostalno rješavati svoje obaveze
- nauči propitkivati ono što čita i ima vlastito mišljenje koje argumentirano iznosi bez kritiziranja i omalovažavanja drugih
- nauči prekinuti vršnjački bullying i uspješnije komunicirati s okolinom ili nauči potražiti pomoć na vrijeme (samopouzdanje)
- nauči poštovati sebe i sve oko sebe, jačati empatiju
- nauči sudjelovati u raspravama oko zajedničkih pitanja vezanih uz školu i aktivnosti
- nauči prihvatiti sebe, svoje vrline i mane, baš kao i prihvaćati različitosti drugih ljudi
- nauči pravilno disati i koristiti svoj dah u prevenciji stresa ili pak ublažavanju istog
- nauči kako konkretnim vježbama i igrama (npr. smijanja) podignuti razinu serotonina i osigurati si vedriji pogled na svijet
- nauči vjerovati u sebe i svoje sposobnosti, stalni napredak i razvoj
- nauči ispravno koristiti tehnologiju i izbjegne ovisnost o mobitelima i medijima
- nauči zaštititi svoj identitet i osjećati se sigurno i zaštićeno u školi, domu i okolini
- nauči kreativno se izražavati i biti maštovito bez da ga netko stalno animira
- nauči na koji način vrednovati sebe unatoč ocjenama koje ne mogu biti jedino mjerilo nečije uspješnosti.

Svrha mindfulnessa je dovesti osobu u stanje smirenosti, opuštenosti i svjesnosti. Štiti mentalno i fizičko zdravlje i primjenjiv je i za vrtiće, škole, kolektive.

Zašto djeca biraju nepoželjna ponašanja i kako odgovoriti na njih?

Ključ našeg uspješnog ponašanja s djetetom je u razumijevanju djetetovih emocija, izbjegavanju moraliziranja i posvećivanja prevelike pažnje nepoželjnom ponašanju, u primjećivanju pozitivnih ponašanja, izbjegavanju moljakanja djece, postavljanju jasnih granica i zaustavljanja, odnosno u odnosu u kojem jedni druge shvaćamo ozbiljno.

Djeca o životu i ispravnom ponašanju najviše mogu naučiti u situacijama kada pogriješe. Ona uče iz naše reakcije prema njima, a ako je ona previše stroga ili ružna, djeca neće ništa naučiti o tome ponašanju, već će se samo osjećati povrijeđeno.

Jedan od glavnih uzroka dječjeg nepoželjnog ponašanja je njihova reakcija na kažnjavanje, odnosno borba za moć. Ako su prijetnje i kažnjavajući obrasci ponašanja u našoj komunikaciji s djetetom učestali, dijete se počinje boriti za sebe i pružati nam otpor. S vremenom, kako se pojačavaju kazne, dijete će pružati sve veći otpor ili otići u drugu krajnost i iz straha nas poslušati, ali i dalje ponavljati ista ponašanja.

Jasno postavljena pravila i granice za neko ponašanje, dogovaranje unaprijed i dopuštanje djetetu izbora u onome o čemu može samostalno odlučiti dobar su put. Ako redovito djetetu dopuštamo neke jednostavne izbore, osjećat će se zadovoljnije i uvaženo, te će se biti spremnije na dogovore. Poticanje aktivnog sudjelovanja djece u svakodnevnom životu, poticanje samostalnosti i znatiželje, smanjit će svakodnevne borbe s djecom. Umjesto naređivanja korsino je djetetu postaviti pitanja te ga / je na taj način potaknuti na promišljanje što mora učiniti. Pitanja čine veliku razliku, potiču dijete na aktivno sudjelovanje, razmišljanje i dogovaranje.

Djeca žele biti viđena, slušana i doživljena sa svojim potrebama i željama. Problem ne nastaje ako im uskratimo neku želju, već kad ne odgovorimo na neku potrebu.

Naša prisutnost u frustrirajućim situacijama pomaže djeci stvoriti emocionalnu otpornost na frustraciju. Ključna potreba djece rane dobi je povezivanje i baš kad se najlošije ponašaju, tada nas najviše trebaju. Tek kad su djeca sigurna u bezuvjetnu ljubav (prihvaćenosti i kada se loše ponašaju bez posramljivanja i kažnjavanja) mogu mijenjati svoje ponašanje.

Ono što bi nam dugoročno trebalo biti u fokusu je naš odnos s djecom, jer njega gradimo za cijeli život, a temelje postavljamo u djetinjstvu.

Nužnost promjene pristupa u odgojno-obrazovnom radu s iskustvima iz prakse

Učenici su danas drugačiji nego prije dvadeset ili pedeset godina. Mnogi će se složiti kako je potreban veliki napor kako bismo ih zainteresirali za nastavu, svi u tome vide problem, no možda je upravo to prilika.

Prije nego krećemo na planiranje nastave potrebno je odrediti ciljeve koje želimo postići. Kad razmislimo o tome tko je radnik budućnosti i koje kvalitete treba imati – dobit ćemo i odgovor što su nam ciljevi u procesu odgoja i obrazovanja, a dječja znatiželja, otvorenost i nestrpljivost postat će nam prijatelji.

U zadnjih se desetak godina govori o emocionalnoj inteligenciji i sposobnostima da sami prepoznamo svoje emocije i potrebe. Kroz predavanje sam plastično prikazala našu potrebu da se osjećamo dobro prilikom učenja. Kako bi se učenik osjećao dobro i sigurno, moraju se tako osjećati i svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa. Učenje je moguće jedino u sigurnom okruženju kad su zadovoljene naše osnovne potrebe.

Je li cilj uspješnog poučavanja moguće vidjeti u jednakom ocjenjivanju za sve učenike? Vrlo nam je teško poticati učenikov razvoj i rast kad ga ocjenjujemo vrijednostima postavljenim na razini grupe. Individualni pristup najpotrebniji je u uspješnom poučavanju i građenju poticajnog odnosa, a velike skupine unutar sustava tome nikako ne pogoduju. Emocije i potrebe veliki su dio naše osobnosti i ne možemo ih ostaviti po strani u ulozi učitelja, učenika ili roditelja.

Škola budućnosti može koristiti tehnologiju, ali ona se ne zasniva na njoj. Temelji se na drugačijem pristupu koji će dozvoljavati kreativnost, disciplinu zamijeniti poštovanjem svih članova obrazovnog procesa, a naglasak staviti na odgoj i odnos koji će dozvoliti znatiželju, istraživanje i izražavanje.

Kreativnost je domena koja uspješno povezuje usvajanje novih znanja i postizanje balansa između naših emocija i potreba. Preporučujem korištenje dramskih igara u nastavi. Njih djeca vole, dok većina djece tradicionalni neinteraktivni način rada u školi ne voli. Na nama je da kao pojedinci mijenjamo sustav kako bi škola za učitelje i učenike bila mjesto s pozitivnim predznakom. Mi to i možemo.

Danijela Miklec, prof.

Izazovi roditeljstva i obrazovanja djece s disleksijom

Ja sam disleksičar! Što to znači?

Disleksija je specifični poremećaj čitanja koji, prema većini recentnih istraživanja, pogađa 5-10 % svjetske populacije. Ona je jezično utemeljeni poremećaj koji se najviše odražava na području vještine čitanja, ali njeni simptomi ocrtavaju širu sliku funkcioniranja djeteta. Cjeloživotno je stanje i njena slika se mijenja odrastanjem, sazrijevanjem, otkrivanjem nadomjesnih strategija funkcioniranja kao i adekvatnim tretmanom. Ona nije ni na koji način povezana s inteligencijom djeteta, osjetilnim oštećenjima ili socijalnom deprivacijom.

Djeca se u Republici Hrvatskoj najčešće dijagnosticiraju nakon 3. razreda osnovne škole jer se smatra da su do tada dobili dovoljnu količinu formalne poduke na osnovu koje bi se mogle utvrditi smetnje. Nakon dobivene dijagnoze, stručni tim škole zajedno s roditeljima pokreće proces individualizacije i prilagodbe odgojno-obrazovnog plana i programa. Upravo to pravo omogućuje učenicima s disleksijom ravnopravniji pristup svakodnevnom obrazovanju.

Disleksija u očima promatrača i osobe s disleksijom često stvara jaz ispunjen nerazumijevanjem i nedobivanjem adekvatne podrške, ne samo tijekom školovanja, već i u ostalim područjima života: u obiteljskom, emocionalnom, društvenom i profesionalnom. Da bih se shvatila disleksija potrebno joj je pristupiti kao kompleksnom stanju.

Svako dijete i svaka odrasla osoba s disleksijom je drugačija priča o životu s disleksijom. Svaki disleksičar je drugačiji, sa svojim jedinstvenim simptomima i znakovima disleksije, sa svojim jedinstvenim teškoćama, izazovima, borbama u svakodnevici koji, ako ostaju neprimijećeni i skriveni, mogu ostaviti negativne posljedice i uvelike utjecati na njegovu / njezinu budućnost.

Kroz osobno iskustvo i kroz rad Roland D. Davisa tijekom izlaganja je prikazana kompleksnost disleksije i odgovor na pitanje "Što to znači biti disleksičar?". Nameće se nepobitna činjenica da je pozitivni individualni pristup pojedincima koji imaju disleksiju jedini ispravan i ljudski. Onaj koji stvarno uspijeva smanjiti negativni utjecaj disleksije često uzrokovan nedostatkom informacija, zabudama i stereotipima.

Mihaela Lulić, mag. logoped

Anja Norda, učenica

Autoritet u suvremenom odgoju i radu s djecom

Bilo da strahujemo od gubitka autoriteta (gubitka kontrole) ili nismo u mogućnosti uspostaviti autoritet (zadobiti kontrolu) u odnosima s djecom, to nam otkriva našu nemoć. Zbog nje smo izloženiji i ranjivi pa često izbjegavajući suočavanje s neugodnim emocijama odabiremo okrivljavati djecu. Koncepti krivnje i zasluge (kazne i nagrade), ali i srama zbog neuspjeha, nezadovoljavanja (tuđih ili svojih) očekivanja, dio su sustava uvjerenja od kojeg se nastojimo udaljiti učeći i primijenjujući sve pozitivne metode u radu s djecom i nova saznanja o dječjem (ljudskom) razvoju.

Važno je kako se osjećamo. Iskrenom analizom svojih osjećaja možemo doći do potpunijih odgovora. Iskreno promišljanje sebe umjesto promišljanja ponašanja drugih vodi povećanju našeg osjećaja uspješnosti i poboljšanju odnosa.

Danas odgojni autoritet izvire iz vjerodostojnosti i autentičnosti - usklađenosti nas samih s našom ulogom, odnosno naših osobnih vrijednosti, potreba i osjećaja s našim djelovanjem. Ishodište odgojnog autoriteta je u našoj većoj odgovornosti.

Promjena perspektive razmišljanja o autoritetu znači promjenu perspektive razmišljanja o našoj ulozi u odgoju i razvoju djece, odnosno ulozi dječje osobne odgovornosti u odnosu s nama. Preispitivanje autoriteta je nužnost osobnog razvoja svakog pojedinca i razvoja društva u cjelini. Odrasli koji se opiru ovom procesu imaju lošje odnose s djecom (partnerom, kolegama) koji otporom nastoje očuvati svoj integritet. Čuvanje i razvoj osobnog integriteta je osobna odgovornost obje strane u odnosu i ne proizlazi iz ponašanja drugog, već nas samih. Slijepa poslušnost je krajnost u kojoj jedna strana nameće svoju moć bez odgovornosti, a druga zatomi svoju osobnu odgovornost i svoje potrebe.

Naša uloga je biti djeci prilika i inspiracija. To možemo tek kada se svidimo samima sebi i kada naš odnos počiva na povjerenju, uvažavanju, zainteresiranosti, uključivanju u proces odlučivanja i aktivnom sudjelovanju. Dozvoliti djeci da doprinose i osjete svoju važnost ne umanjuje autoritet izgrađen na vjerodostojnosti i odgovornosti.

Dok god nam je mjerilo uspjeha da se djeca ponašaju kako mi želimo, osjećat ćemo neuspješnost u ostvarivanju autoriteta i/ili kvalitetnog odnosa s djecom. Za povećanje naše uspješnosti potrebno je revidirati naša očekivanja i uvjerenja od kojih polazimo.

ZAVRŠNA RIJEČ

Uvjerenja koja nesvjesno usmjeravaju naše misli, osjećaje, očekivanja od sebe i drugih kao i naše svakodnevne riječi i djela nisu produkt samo naše ljudske prirode, naše individualne osobnosti i volje, već su oblikovana prošlim i sadašnjim iskustvima u obitelji, školi, u radnom i drugim okruženjima kojima pripadamo. Sva ta iskustva znatno su usmjeravana vrijednostima dominantnog društvenog sustava uvjerenja. Preuzimanje kolektivnih vrijednosti važan je proces legitimizacije društvenog autoriteta i strukturiranja odnosa u društvu. Te vrijednosti i uvjerenja internalizirane u nama predstavljaju ono što smatramo "zdravorazumskim razmišljanjem" i zbog čega teže napuštamo neke obrasce ponašanja čak i kada nam nisu korisni. Takvih obrazaca je pregršt u našem odnosu s djecom, partnerom, kolegama i drugima. No u naš odnos s djecom danas ulaze nova znanja o razvoju koja podižu našu ljestvicu očekivanja od nas samih. Promjena u praksi je sporija od spoznajne promjene jer je teže promijeniti naše ponašanje nego primiti informacije.

"Tako je bilo i nama pa smo preživjeli."

Borba moći nije put suradnje koju želimo, ali i trebamo u odnosu s djecom. Odnos u kojem je moć odraslih korištena na način da se dijete stalno branilo, bježalo, opiralo, uzvraćalo protunapadom ili branilo šutnjom i povlađivanjem... zapravo je aktivirao kod djeteta sustav preživljavanja, kao najprimarnije ljudske potrebe (tzv. primitivni mozak). Takvi obrasci su zadržani i prenošeni u nove odnose i često o njima govorimo kao o našim "strategijama preživljavanja" koje je potrebno osvijestiti i potom izgraditi nove, svrsihodnije strategije ponašanja koje nas vode u ostvarivanje zadovoljavajućih odnosa i zadovoljenja svih naših potreba. Ono što dodatno imamo priliku je da kroz takvu našu osobnu promjenu pružimo djeci drugačije okruženje za razvoj njihovih resursa i kompetencija.

Poistovjećivanje poslušnosti sa suradnjom i našim uspjehom povezano je s dominantnim vrijednostima koje imaju ishodište u autoritarnom sustavu uvjerenja. Nažalost, demokratizacija sustava uvjerenja nije polučila veći uspjeh u odgojnom smislu jer odnos s djecom nikada nije ravnopravan i ne može biti demokratski. On mora biti temeljen na ravnopravnom dostojanstvu odnosno iskazivanju poštovanja koje kreće od nas prema djeci, na načelu vjere u univerzalne ljudske potencijale, uvažavanju individualnih razlika i našoj neizbježno većoj odgovornosti iz koje proizlazi neravnopravan odnos moći. Cilj dobrog odgoja je ne zlorabiti tu neravnopravnost uz proširivanje fokusa i na druge univerzalne ljudske potrebe kako djece tako i nas samih, a čije ostvarivanje pospješuje naš odnos i stvara poticajnije okruženje za obje strane.

Mi smo ti koji već danas prenosimo nove vrijednosti djeci i učimo ih novim kompetencijama, no kada djeca savladaju i internaliziraju iste, te ih počnu iskazivati u odnosu s nama, teže se snalazimo. Važno je da ne odustanemo, već se osnažimo za nošenje s procesom promjene koji podrazumijeva naše greške, i na tom putu oslobodimo krivnje i srama. Snaga navike je velika i posezanje za tradicionalnim

obrascima u odgoju neće i ne može nestati preko noći. Da bismo krenuli Trećim putem moramo uložiti puno truda i vremena u promjenu navika, a promjena započinje internalizacijom vrijednosti koje nova znanja donose - promjenom osobnih uvjerenja. Taj put nije pravocrtan jer je neminovno da ćemo još puno puta koristiti stare obrasce. Dio te promjene je otpuštanje srama i krivnje zbog svake greške, hrabrost za dijeljenje iskustava, traženje podrške i iskrenost prema djeci.

Za promjenu paradigme i njezinu primjenu u praksi važno je promijeniti polazište iz kojeg razmišljamo o dječjem ponašanju i našoj ulozi u odgoju.

Za stvarni rast svakog pojedinca, ne samo djecu, ključnu ulogu imaju odnosi – kroz koje upoznajemo sebe, ostvarujemo se i stječemo motivaciju za vlastiti napredak. Oni kreiraju ozračje u kojem rastemo, učimo i radimo.

Ivana Habuš Kraljević, mag.soc.

Uredile
Ivana Habuš Kraljević i
Barbara Perasović Cigrovski

Ožujak 2022.
Centar za roditelje Klubko
www.klubko.hr

KONFERENCIJA Treći put